

TIBBIYOTDA DEONTOLOGIYA VA AHLOQIY QOIDALAR

Qutliqova Go‘zalxon Mahammadjonovna

*Klinik fanlar kafedrası dotsenti
“Kokand University” Andijon filiali*

Zo‘xriddinova Nigoraxon Nozimjon qizi

*Tibbiyot fakulteti 1-bosqich talabasi
“Kokand University” Andijon filiali*

Annotatsiya. *Tibbiyot nafaqat ilmiy yutuqlarga, balki kasb axloqi va insoniy qadriyatlariga asoslangan fan va amaliyotdir. Tibbiyotda deontologiya inson salomatligini saqlash, bemorlarga yordam berish va ular bilan munosabatlarni tartibga soluvchi axloqiy tamoyillarni o‘z ichiga oladi. Ushbu maqolada tibbiyot deontologiyasining asoslari, tarixi, printsiplari va amaliyotdagi roli keng muhokama qilinadi.*

Kalit so‘zlar: *deontologiya, genetik tadqiqotlar, sun‘iy intellekt va bioinjining sohasidagi yutuqlar*

DEONTOLOGY AND ETHICAL PRINCIPLES IN MEDICINE

Annotation. *Medicine is a science and practice based not only on scientific achievements but also on professional ethics and human values. In medicine, deontology encompasses ethical principles that regulate the preservation of human health, helping patients, and relationships with them. This article extensively discusses the basics, history, principles, and practical role of medical deontology.*

Keywords: *deontology, genetic research, achievements in artificial intelligence and bioengineering.*

ДЕОНТОЛОГИЯ И ЭТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ В МЕДИЦИНЕ

Аннотация. *Медицина — это наука и практика, основанная не только на научных достижениях, но и на профессиональной этике и человеческих ценностях. В медицине деонтология охватывает этические принципы, которые регулируют сохранение здоровья человека, помощь пациентам и отношения с ними. В данной статье подробно обсуждаются основы, история, принципы и практическая роль медицинской деонтологии.*

Ключевые слова: *деонтология, генетические исследования, достижения в области искусственного интеллекта и биоинженерии.*

Deontologiyaning mohiyati va tarixi. Deontologiya atamasi yunoncha "deon" (burch) va "logos" (ta'limot) so'zlaridan kelib chiqqan bo'lib, burchlar va majburiyatlar to'g'risidagi ta'limotni anglatadi. Tibbiyotda deontologiya bemor va tibbiyot xodimi o'rtasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi axloqiy qoidalardan iboratdir.

Tibbiyot deontologiyasining ildizlari qadimiy davrlarga borib taqaladi. Gippokrat

qasami, tibbiyotda axloqiy tamoyillarni belgilovchi birinchi tarixiy hujjatlardan biridir. Keyinchalik Ibn Sino, Paracelsus kabi olimlar ham o'z asarlarida tibbiyot axloqiyati haqida so'z yuritganlar. Zamonaviy davrda esa tibbiyot deontologiyasi mustaqil ilmiy yo'nalishga aylandi.

Tibbiyot deontologiyasining asosiy printsiplari

1. **Bemor manfaatini birinchi o'ringa qo'yish:** Har bir tibbiyot xodimi o'z faoliyatida bemorning salomatligi va farovonligini ustuvor maqsad sifatida belgilashi kerak.
2. **Maxfiylikni saqlash:** Bemorning shaxsiy ma'lumotlari va sog'lig'iga oid ma'lumotlar maxfiy bo'lib qolishi zarur.
3. **Zarar yetkazmaslik tamoyili:** Tibbiyot xodimlari har qanday vaziyatda bemorga zarar yetkazmaslikka harakat qilishi lozim (non-maleficence printsiipi).
4. **Adolat va tenglik:** Barcha bemorlarga teng munosabatda bo'lish, ularning ijtimoiy mavqeidan qat'i nazar, adolatni ta'minlash muhimdir.
5. **Qarorlarni hurmat qilish:** Bemorning shaxsiy qarorlariga hurmat bilan yondashish va uning huquqlarini himoya qilish deontologiyaning muhim qismidir.

Tibbiyot deontologiyasining amaliyoti Deontologik tamoyillar tibbiyotning barcha sohalarida muhim ahamiyatga ega:

1. **Bemor bilan muloqot:** Bemorga hurmat bilan yondashish, uni tushunish va qo'llab-quvvatlash tibbiy yordamning sifati va samaradorligini oshiradi.
2. **Klinik tadqiqotlar:** Tadqiqotlar o'tkazishda bemorlarning huquqlari va xavfsizligini ta'minlash zarur.
3. **Jarrohlik amaliyoti:** Jarrohlik aralashuvlarida bemor bilan maslahatlashish va uning roziligini olish shart.
4. **Zamonaviy texnologiyalar:** Sun'iy intellekt va boshqa innovatsiyalarni qo'llashda axloqiy tamoyillarni saqlash muhim.

Deontologiya va zamonaviy muammolar Bugungi kunda tibbiyotda deontologik muammolar tez-tez uchrab turadi. Ular quyidagilardan iborat bo'lishi mumkin:

1. **Texnologiyalarning rivojlanishi:** Genetik tadqiqotlar, sun'iy intellekt va bioinjining sohasidagi yutuqlar yangi axloqiy savollarni keltirib chiqarmoqda.
2. **Axborotning oshkoraligi:** Elektron tibbiy kartalar va internet orqali bemor ma'lumotlarining xavfsizligini ta'minlash masalalari dolzarbdir.
3. **Global pandemiyalar:** COVID-19 kabi pandemiyalar davrida resurslarni taqsimlash, bemorlarga yordam ko'rsatish va tibbiy xodimlarning xavfsizligini ta'minlash deontologik qiyinchiliklar yaratdi.

Xulosa. Tibbiyot deontologiyasi bemorlar va tibbiyot xodimlari o'rtasidagi munosabatlarning asosi sifatida muhim rol o'ynaydi. Bu tamoyillar tibbiy amaliyotda axloqiy standartlarni belgilaydi va inson salomatligi uchun xizmat qiladi. Zamonaviy tibbiyotda deontologiya tamoyillarini saqlash, tibbiy xizmat sifatini oshirish va bemorlarning ishonchini qozonishda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Beauchamp TL, Childress JF. "Principles of Biomedical Ethics." Oxford University Press, 2019.
2. Gippokrat qasami matni.
3. Pellegrino ED, Thomasma DC. "The Virtues in Medical Practice." Oxford University Press, 1993.
4. World Medical Association. "Declaration of Geneva."
5. Zamonaviy tibbiyot axloqiyati bo'yicha o'quv qo'llanmalar.